

Život v krizové situaci

Vlivem koronavirové pandemie žijeme v krizové situaci. Prožíváme mnoho různých omezení. Někdo bolestněji snáší izolaci, samotu, jiného se více dotýkají závažné ekonomické problémy, nezaměstnanost a zase jiný pracuje ve zdravotnictví, u policie, v hasičském sboru či v armádě a je tak bezprostředně ohrožen kontaktem s potenciálně nakaženými nebo již nemocnými. Všechna tato omezení vykazují mnohé rysy krizových situací. Každodenně jsme informováni o počtech nakažených, zemřelých a uzdravených.

Není divu, že na otázku „proč se to stalo“ nebo „kdo za to může“ se mnozí snaží odpovědět. Je zřejmé, že odpovědi jsou spíše mlhavé a většina se shoduje v tom, že si neseme důsledky svého zacházení s životním prostředím a špatných hygienických návyků.

Se zájmem jsem si přečetl odpovědi teologů a duchovních řady církví u nás, v Evropě i v Americe. Ponejvíce se objevují dva druhy odpovědí. Jeden tíhne k pochopení současné pandemie jako Božího soudu, který má zastavit lidstvo a změnit jeho cestu. Na druhé straně se objevují odpovědi, že to s Božími soudy nemá naprosto nic společného. Jak vidí takové věci Bible? Ve Starém zákoně Pán Bůh často jednal s Izraelem a s jinými národy prostřednictvím svých soudů. Tyto soudy byly mnohokrát vyprovokovány zlým morálním jednáním a modloslužbou. V takových chvílích zpravidla přicházeli Bohem poslaní proroci (např. Nátan, Izajáš, Jeremjáš), aby vysvětlili smysl těchto soudů. V Novém zákoně Bůh jedná novým způsobem. Boží soud na sobě exemplárně nese Boží Syn, když je vyhnán ze společnosti Izraele, vyveden k popravě za hradby Jeruzaléma a když umírá opuštěn i svým nebeským Otcem. V Novém zákoně je odmítáno spojení konkrétních soudů a např. lidských tělesných postižení. Slepota člověka není trest za hřích jeho rodičů (J 9,1-3). Pán Bůh ale jedná s lidmi prostřednictvím různých zkoušek a zároveň i skrze projevy Boží milosti. Rozlišit zkoušku od pokušení a svodu není vždy lehké. Však také řecké slovo „*peirasmós*“ může znamenat obojí.

Je jen málo článků víry, které by byly v tak silném kontrastu k dnešnímu myšlení, jako je koncept Božího soudu. Dnes se v nás něco přímo brání myšlence posledního soudu, jakési konečné inventury lidského života. Rádi odmítáme nést zodpovědnost za svá morální rozhodnutí a způsob jednání s lidmi a s přírodou. Podle Písma svatého však Bůh průběžně prověřuje svůj lid. Jsou zde částečné soudy, které začínají od domu Božího, tedy od církve (1Pt 4,17). Bůh prověřuje ty, kteří mu věří a zkouší jejich věrnost a oddanost. Různými zkouškami pročišťuje tak, jako se čistí kov v tavicí peci (např. Ž 66,10; Iz 48,10 aj.). Na rozdíl od Hospodina ďábel mate, pokouší, převrací a používá k tomu útrapy a bolest (např. Jb 1,11-2,7; 1Pt 5,9; Zj 2,10 aj.). Rozdíl je v tom, zda nás někdo chce povzbudit k dobru a někdo jiný zničit. V mnoha životních situacích čelíme dialektickému napětí, zda přicházející problém je z Božího dopuštění, nebo z destruktivní činnosti ďábla. Nebo jde o obojí (viz Job)? A k tomu ještě přistupuje individuální či kolektivní sebepoznání, že si mnohé těžkosti působíme sami svým nemoudrým a chamtivým jednáním.

K lidským dilematům od nepaměti patří těžko pochopitelná skutečnost, že často trpí ti, kteří si to podle našeho pohledu vůbec nezaslouží, a naopak lidé páchající zjevné zlo a utiskující druhé si žijí zjevně dobře a někdy přímo kvetou. Křesťanský myslitel Soren Kierkegaard se toho dotkl svou poznámkou, že „Bůh nechává jenom blázny kvést“. Nebo podle Žd 12,6: „Koho Pán miluje, toho přísně vychovává, a trestá každého, koho přijímá za syna“. Výchova dětí se neobejde bez povzbuzování a trestů. To pomáhá k osvojení žádoucího směru. Bůh se dává poznat jako náš nebeský Otec, který nás tříbí

a vychovává. Skutečný Boží soud zůstává převážně spojen se dnem Kristova druhého příchodu. Teprve potom nastane skutečné zúčtování, které bude absolutně spravedlivé. Co je tedy lidské utrpení? A má utrpení vůbec nějaký smysl?

Nový zákon obsahuje také slova „*krisis*“, „*krinó*“ a „*anakrinó*“ která je možné překládat jako soud, soudit, zkoumat, utvářet si názor, duchovně rozeznávat nebo naším výrazem „*krize*“. Krize nemusí v lidském životě znamenat tragickou událost. I když i takové velmi bolestné krize se objevují. Velké i malé krize jsou doprovodným procesem vnitřního růstu. Chce-li člověk např. dospět k nové životní etapě, musí opustit tu starou, a to bývá spojeno s jistou krizí. Při dospívání člověk prochází krizí identity a musí některé věci jiným způsobem posuzovat. Někdy musíme vědomě odložit svou nezávislost a svobodu, abychom mohli přijmout odpovědnost při budování zralých, trvalých a odpovědných vztahů s druhými.

Také v duchovním životě přicházejí krize. Krize růstu otvírá před každým jedincem nové lidské i duchovní prostory. Krize nás očišťuje od sobectví a sebestřednosti a ukazuje potřebu se plněji otevírat Bohu a bližním. Krizové stavy vždy znamenají výzvu, díky níž se můžeme učit překonávat svou lidskou i duchovní nezralost. Duchovní cvičení podle Ignáce z Loyoly učí přijmout krizi (např. noc duše) jako stav nitra vedoucí k obrácení, očištění a větší odevzdanosti Bohu.

Obvykle je každá krizová situace složitá. Někdy bývá těžké jednoznačně stanovit její zdroj. Lidský život je vlastně stálým útekem před Bohem, jak o tom výstižně píše Max Picard. Člověk se vrhá do nejrůznějších způsobů útěku před Bohem. Krize je příležitostí k zastavení tohoto zběsilého útěku a k novému duchovnímu přehodnocení situace. Je-li krize také soudem, pak to znamená, že člověk v krizi soudí sama sebe, posuzuje směr a styl svého života. V tomto smyslu je možné povědět, že každá krize je příležitostí k novému osobnímu posouzení sama sebe, ke zhodnocení své situace, svých rozhodnutí, slov i činů. V krizi se může narodit touha nově se otevřít Bohu, činit pokání a dát změnit své smýšlení (*metanoia*). Kniha Rut velmi názorně popisuje krizi v životě rodiny Noemi v cizí zemi. Tato krize vede k posouzení nové situace a návratu domů, ke kterému se připojuje svým rozhodnutím víry také snacha Moábka Rut.

Evropský exulant a biskup Jednoty bratrské Jan Amos Komenský vybízí k přemýšlení podobným směrem. Ve své Obecné nápravě věcí lidských píše, že ze zla Bůh vykřesává dobro a z každého jedu lék. Komenský varuje před tím, abychom připisovali Bohu zlé věci, které ve skutečnosti dělají lidé. Bůh, který je absolutně dobrý by nikdy nedovolil, aby vznikalo zlo, které by neuměl proměnit v dobro. Komenský píše: „Musíme být přesvědčeni o tom, že těm, kteří milují Boha, všechno, včetně zlého, napomáhá k dobrému“ (ozvěna Ř 8,28).

Koronavirová krize, tak jako všechny ostatní krize, je příležitostí, abychom spíše než vysvětlování neuchopitelných Božích soudů, se zaměřili na kritické posouzení nás samotných a přemýšleli nad společností i globálním světem. Je to krize a jsou aplikována krizová opatření. Také tato krize je příležitostí se zastavit, soudit sama sebe a hledat lepší cestu. Smíme přemýšlet, zpytovat svědomí, modlit se a hledat způsob života, který nebude devastovat lidské vztahy, rodinu, církve, stát a přírodu. Krize nám může ujasnit pro co stojí za to žít a pracovat. Krize nám může pomoci opustit to, co ubližuje a škodí. Z krizí se rodí nová rozhodnutí a nové začátky. Spíše, než Boží soud můžeme krizi vidět jako nové znamení časů, které na něco důležitého upozorňuje lidstvo i jednotlivce. I touto současnou krizí se mnohé změň. Úžasné by bylo, kdybychom se změňili také i my a všichni byli na té straně, která bude usilovat o pravdu, poctivost, lásku a bude usilovat o prospěch lidí a tím zároveň uctí našeho Otce v nebi. Každou krizí je možné využít, zneužít nebo promarnit.

Pavel Černý